

Doskonalenie umiejętności planowania pracy świetlicy szkolnej, podsumowywania i wyciągania wniosków do dalszej pracy

*„Trzeba zbadać, trzeba wiedzieć,
zanim się coś postanowi,
trzeba rozpytać się,
bo jakże można nie wiedząc
radzić lub nauczać (Janusz Korczak)*

Planowanie pracy wychowawczej świetlicy stanowi jedno z podstawowych zadań zespołu. Zapobiega przypadkowości i dowolności działania, pozwala skoncentrować się na najważniejszych zadaniach. Planowanie musi być uzależnione od wieku i liczby dzieci, ich zainteresowań i możliwości, warunków lokalowych i wyposażenia.

ZASADY OGÓLNE PLANOWANIA

*Plan pracy świetlicy powinien być zsynchronizowany z planem pracy szkoły, z wykorzystaniem treści poznawczych i wychowawczych, zawartych w programach nauczania klas 1-3. Wszelkie zadania należy podporządkować głównemu celowi, jakim jest wszechstronny rozwój dziecka.

*Zanim nauczyciel przystąpi do planowania pracy, powinien zastanowić się nad własnymi możliwościami, umiejętnościami, predyspozycjami, nad swoim przygotowaniem metodycznym. W razie konieczności należy uzupełnić wiedzę, niezbędną do realizowania założonych zadań.

*Podczas planowania pracy konieczne jest precyzyjne sformułowanie tematów, z uwzględnieniem celów, form i metod pracy, terminów. Formy i metody pracy muszą być zróżnicowane, dostosowane do celu, który chcemy osiągnąć i atrakcyjne dla uczestników zajęć. W toku planowania należy przewidzieć konieczność skorelowania określonych działań z programem nauczania. Wymaga to kontaktów z nauczycielami uczącymi w danych klasach.

*Postawą prawidłowego rozwoju dziecka i jego poczucia bezpieczeństwa jest stały rozkład zajęć. W rozkładzie należy stosować taką zasadę, że zajęcia trudniejsze przeplatają się z łatwymi. Bezpośrednio po lekcjach planujemy zajęcia relaksacyjne i rozrywkowe. Dopiero po odpoczynku można przystąpić np. do odrabiania lekcji lub innych zajęć dydaktycznych. Aktywność dzieci obniża się pod koniec zajęć, dlatego zawsze pozwalamy im na krótką gimnastykę lub zabawę ruchową.

*Rozkład dnia należy tak opracować, aby zapewnić pełną realizację zadań opiekuńczych i wychowawczych - dostosowujemy go do potrzeb szkoły i ucznia. Poszczególne zadania programowe i porządkowo-organizacyjne należy realizować w odpowiednim czasie dnia, uwzględniając zajęcia indywidualne, spożywanie posiłku, odpoczynek czynny i bierny, odrabianie zadań domowych, zajęcia w grupach.

ZASADY BUDOWY JEDNOSTKI METODYCZNEJ

*Podstawową formą zajęć świetlicowych jest jednostka metodyczna, która uwzględnia:

- rodzaj zajęć (np. plastyczne, dydaktyczne)
- czas i miejsce zajęć (np. sala zabaw, boisko)

- liczbę i wiek uczestników zajęć
- temat zajęć
- cele zajęć
- formy i środki, za pomocą których temat będzie realizowany
- metody pracy
- przebieg zajęć

*Wielu nauczycieli ma problemy z określeniem celów, a to przecież one decydują o prawidłowym przebiegu zajęć, one też powinny decydować o użyciu odpowiednich metod i form pracy. Cele powinny dostarczyć odpowiedź na pytania:

cel poznawczy - Czego nowego chcę nauczyć moich uczniów?

cel kształcący - Jaką umiejętność lub posiadaną przez dzieci wiedzę chcę ćwiczyć, doskonalić, wykształcić?

cel wychowawczy - Jaką pożądaną cechę charakteru wychowanków chcę kształtować/jaką niepożądaną cechę chcę wyeliminować?

Przystępując do planowania zajęć, najpierw więc zastanawiamy się nad celami, a dopiero potem formułujemy temat, dobieramy formy, środki i metody, za pomocą których będziemy dążyć do zrealizowania celów.

*Wybór formy to wybór sposobu, zmierzającego do maksymalnego uatrakcyjnienia zajęć, np. praca w grupach, gra na instrumencie, taniec. Zdecydowanie się na określone formy pracy pociąga za sobą konieczność doboru środków dydaktycznych.

*Środki dydaktyczne to czynniki ułatwiające osiągnięcie celów a równocześnie powodujące, że zajęcia mogą być atrakcyjne dla uczestników: eksponaty naturalne, środki audiowizualne, gry, sprzęt sportowy, tablice, ilustracje, zdjęcia.

*Po dokonaniu wyboru środków przystępujemy do wyboru metod ich wykorzystania. Metoda to - najogólniej rzecz biorąc - odpowiednia kolejność czynności i sposób wykorzystania form i środków, zmierzających do zrealizowania celów.

*Najczęściej stosowane są metody słowne, wizualne i praktyczne.

- metody słowne stosowane są na każdym zajęciach; są to pogadanki, komentarze, omówienie treści, dyskusja na temat książki, czytanie lub opowiadanie bajek/wierszy/książki. należy pamiętać, że metody słowne muszą być uzupełnione metodami wizualnymi i praktycznymi.

- metody wizualne to nie tylko oglądanie np. zdjęć, filmów. Duże znaczenie mają spacer, obserwacja naturalnego środowiska. Obserwacja wymaga instrukcji ze strony wychowawcy.

- metody praktyczne mają szczególne znaczenie. Stosuje się je na zajęciach plastyczno-technicznych, artystycznych, ruchowych ale także dydaktycznych.

Podczas zajęć świetlicowych najlepiej stosować te metody łącznie. Najważniejsze jest, aby unikać przypadkowości w pracy z dziećmi. Wychowawca musi mieć świadomość, że swoją pracę ma wykonać w sposób zaplanowany, w odpowiedniej kolejności, w odpowiednim tempie, czasie i miejscu (tok/przebieg zajęć).

*Tok zajęć składa się z trzech części: wstępnej, głównej i końcowej.

- w części wstępnej należy zadbać o dobry nastój dzieci, stworzyć odpowiednią atmosferę, która zainteresuje uczestników. Stosujemy więc tzw. pytanie kluczowe, którego zadaniem jest naprowadzenie uczniów na temat, zaintrygowanie zajęciami. Możemy wtedy podzielić uczestników na grupy, zorganizować miejsce pracy.

- w części głównej zapoznajemy uczniów z zadaniami, przedstawionymi w temacie. Realizując je należy pamiętać o tym, że stosowane formy muszą odpowiadać rodzajowi zajęć:

muszą być zatem uporządkowane i logicznie powiązane ze sobą. Jedno zadanie powinno wynikać z drugiego. W tej części zajęć dbamy o rozwijanie i utrwalanie umiejętności i wiadomości. Pamiętamy też o przerywnikach ruchowych i rozluźniających. W razie potrzeby stosujemy na bieżąco ćwiczenia wyciszające.

- część końcowa to powtórzenie/podsumowanie, ocena pracy, wyciszenie grupy po intensywnej pracy.

ZASADY PRACY PODCZAS ZAJĘĆ W ŚWIETLICY

Działalność opiekuńczo-wychowawcza w świetlicy odbywa się wg określonych zasad.

*Motywacja - Dzieci mające motywację do udziału w atrakcyjnych zajęciach, zaspokajają potrzebę swoich doznań emocjonalnych. Niepokojącym jest zjawisko braku motywacji; wtedy pojawia się niechęć, znudzenie.

*Aktywność - Aktywność pojawia się, gdy zaistnieje określona potrzeba, np. chęć poznania losów bohatera bajki. Wszelkie metody oparte na działaniu zawsze mobilizują do aktywności myślenia i działania.

*Indywidualizacja - Każde oddziaływanie wychowawcze powinno być dostosowane do dziecka - jego indywidualnych potrzeb i do całego zespołu. Zajęcia indywidualne trzeba prowadzić, gdy wychowanek wymaga osobistej opieki lub pomocy. Uzdolnienia poszczególnych dzieci należy wykorzystać z korzyścią dla całej grupy. Zasada indywidualizacji zobowiązuje wychowawcę do systematycznej obserwacji wychowanków oraz utrzymywania kontaktów z rodzicami i wychowawcami klas.

*Poglądowość - Czynnikiem wiodącym w poznawaniu są zmysły: dotyku, wzroku, słuchu. Dzięki stosowaniu środków poglądowych oddziałujących na zmysły (np. obrazy, ilustracje, utwory muzyczne, okazy przyrody) zajęcia stają się atrakcyjne.

*Systematyczność - Każde zajęcia należy przeprowadzać planowo i systematycznie, doprowadzić do końca, podsumować.

*Swoboda - Wychowawca powinien inicjować zabawę i zachęcać do działania w taki sposób, aby dziecko podejmowało je chętnie i z własnej woli, a nie z obowiązku. Dziecku należy pomóc korzystać ze swobody i wolnego czasu.

*Atrakcyjność - zasada ta zobowiązuje do wzbogacania własnego warsztatu po to, aby zajęcia zawsze były atrakcyjne dla uczniów. Różnorodność form, metod i środków zapewni chętnie uczestnictwo dzieci w zajęciach.

*Higiena i bezpieczeństwo - Wychowawca ponosi pełną odpowiedzialność za zdrowie, samopoczucie, warunki higieniczne i bezpieczeństwo uczniów. Zapewnienie właściwych i bezpiecznych warunków to podstawowy obowiązek nauczyciela.

Bibliografia:

1. Vademecum wychowawcy, B.Badziukiewicz, M.Sałasinski, Wyd.Akademickie Żak, W-wa 2005
2. Organizacja pracy opiekuńczo-wychowawczej w świetlicy, M.Rosiński, Centrum Psychologiczno-Pedagogiczne, Szczecin 1997
3. Nauczyciel jako wychowawca i współtwórca przemian w edukacji, T.Wolan, Biuro Wydawnictw i Upowszechnień Kontrakt, Chorzów 2004
4. O kompetencjach współczesnych wychowawców, D.Zajac, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2009

A TERAZ NA WESOŁO :)

JAK PLANOWAĆ, ŻEBY NIE ZWARIOWAĆ? - przemyślenia własne

Nauczyciel planuje całoroczną pracę oraz każdą jednostkę metodyczną (czyli każde zajęcia). Jednostka metodyczna musi wynikać z planu rocznego, tygodniowego i dziennego. Od czego zacząć? :)

1 krok - W czerwcu lub sierpniu każdego roku usiąść i pomyśleć; przypomnieć sobie różne zdarzenia z poprzedniego roku szkolnego, niemiłe doświadczenia, trudne rozmowy z dziećmi, rodzicami, innymi nauczycielami, sytuacje niebezpieczne. Zastanowić się, jakie sytuacje były najtrudniejsze, z czym związane, z jakimi osobami, miejscami? Zapytać samego siebie: dlaczego tak się stało? Przypomnieć sobie, co zrobiłem, żeby rozwiązać problem? Czy moje działania były skuteczne? Jeśli były skuteczne, to dobrze, to na tym kończymy. Jeśli nie - nazwijmy/sformułujmy problem, zanotujmy go skrzątnie w notesie.

2 krok - W notesie mamy zanotowanych kilka „problemów” zeszłorocznych. Jesteś dobrym pedagogiem, więc masz świadomość, że takie problemy mogą znów pojawić się w nowym roku. Brawo! - umiesz przewidywać! Skonsultuj się z koleżankami, zapytaj, czy one też borykały się z tym problemem. W ten sposób znajdziesz współpracowników do działania. Razem łatwiej znajdziecie wyjście: może trzeba zmienić organizację pracy, spotkać się w tej sprawie z pedagogiem, z rodzicami ucznia podjąć wspólne decyzje? **WŁAŚNIE TO SĄ WNIOSKI DO DALSZEJ PRACY!**

3 krok - Masz już wnioski? Teraz czas na przypomnienie sobie, jakie problemy wyniknęły na terenie szkoły, w klasach młodszych? O tych sprawach zwykle mówi się podczas konferencji. Jeśli słuchałaś uważnie, to już wiesz. Jeśli nie - musisz sięgnąć do protokołu z konferencji. Może problemem była umiejętność rozumienia tekstu? A może hałas na przerwach i przejawy agresji? Albo np. niestaranne pismo czy też niechęć do czytania książek? Zanotuj w notesie, cokolwiek by to nie było:)

4 krok - Masz już w notesie problemy własne i świetlicy oraz problemy szkoły, czyli właściwie masz już wszystko, żeby dobrze zaplanować pracę w nowym roku szkolnym. Plan pracy świetlicy ma swoje stałe punkty, np. integracja grupy, współpraca ze środowiskiem i rodzicami, działania dla zdrowia czy dydaktyki itp. Spróbuj przyporządkować „problemy z notesu” do istniejących punktów planu. Jeśli się nie da - nie szkodzi, stworzymy nowy, odpowiedni dla naszych potrzeb, punkt.

5 krok - Jeśli już przyporządkowałaś „problem” do punktu - robimy „burzę mózgów” (przy braku takowych w liczbie mnogiej może to być „burza” jednego, czyli Twojego mózgu:). Po co ta burza? A więc po to, żeby znaleźć rozwiązanie problemu. Oczywiście, koniecznie pamiętamy o naszych możliwościach, warunkach itp. W jaki sposób uniknąć w przyszłości takich trudnych/niebezpiecznych/nieprzyjemnych sytuacji? Ustalić nowe zasady, procedury, zmienić regulamin? Pracować z trudnym uczniem indywidualnie? Odseparować agresora od grupy? Częściej rozmawiać z rodzicami? Doksztalcić się metodycznie/psychologicznie? Opracować własny „niezbędniczek” postępowania? Częściej obserwować ucznia i odnotowywać spostrzeżenia? Prowadzić więcej zajęć integracyjnych, z małą grupą ale systematycznie? Może zastosować jakieś specjalnie dobrane metody czy formy pracy?

Drogi wychowawco, nie obraż się, ale zwykle da się coś zrobić. Świat szkolny nie jest idealny - gdyby taki był, niepotrzebni byłiby wychowawcy i nauczyciele. Szkolne mury zapełnione byłyby idealnymi, mądrymi, umiejącymi wszystko uczniami, grzecznymi, spokojnymi, uprzejmymi. Całe szczęście, że to mrzonka, bo dzięki temu mamy - i zawsze będziemy mieć -

*pracę. Do nas należy staranie się, aby sytuacja uległa poprawie; nie wymagajmy od siebie zbyt wiele. Dzieci są różne, czasem nieznośne, ale to my jesteśmy dorośli i mądrzejsi, naszym obowiązkiem jest znalezienie rozwiązania. A że nie zbawimy świata? Nie zmienimy „diabła” w „anioła”? Nie szkodzi, wystarczy, jeśli zauważymy jakąś poprawę. **A więc: róbmy swoje, ale nowymi metodami, może to one wreszcie przyniosą oczekiwany skutek...***

6 krok - Właściwie masz już plan pracy na nowy rok szkolny: stałe tematy wzbogacone o nowe treści, metody, formy, środki. Jeszcze ewentualnie jakiś podział zadań, bo przecież nie jesteś sama, i gotowe! Teraz już tylko cieszymy się ostatnimi dniami wakacji, a jeśli to, co powyżej, zrobiłaś w czerwcu, to masz przed sobą całe dwa miesiące wolności. Ze spokojem czekasz na pierwszy dzwonek, bo wiesz, że jesteś dobrze przygotowana. Potem...należy tylko pamiętać o konsekwentnym postępowaniu, zgodnym z założonym planem i starannie przygotowywać się do zajęć. Masz świadomość planowego działania, zgodnego z potrzebami Twoich wychowanków i szkoły. Powodzenia!

Opracowanie: Bożena Koteja